

Hoogtevrees 'De ladder van de space shuttle was wel een uitdaging'

11

Ondertussen in Afghanistan

5

In de serie *Onze man bij de Taliban* toont Thomas Erdbrink de veerkracht van Afghaanse meisjes, maar ook de motieven van bommenmakers. 'Ik wil weten wat hen drijft'

#Camergate De universiteit wil de 371 slimme camera's bij alle ingangen van gebouwen en collegezalen opnieuw aanzetten. Vice-collegevoorzitter Martijn Ridderbos legt uit waarom hij dat een goed idee vindt. Bezorgde wetenschappers betogen juist dat surveillancetechnologie de academische vrijheid ondermijnt

2 + 12

Divers? Mounir Samuel blikt terug op 'het zwarte gat' van zijn studententijd

8

Dystopie 'Waarom wordt alles wat we doen gefimd?'

14

Bestuur wil camera's toch weer aanzetten

Na een jaar van protesten, penetratietesten, rapporten, aanbevelingen en conclusies wil het college van bestuur de 371 slimme camera's, die zijn aangeschaft om studenten te tellen maar technologisch toegerust bleken om verregaande analyses te doen, toch weer aanzetten.

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN EN MARK REID

De universiteitsraad mag nog advies geven. Een klein aantal tegenstanders van de camera's, die eind 2021 actief protesteerden tegen de camera's nadat *Mare* erover berichtte, waren woensdag uitgenodigd voor een bijeenkomst, waar *Mare* ook bij aanwezig was. Vertegenwoordigers van de universiteit slaagden er toen niet in om de fundamentele zorgen van de tegenstanders weg te nemen. Negen medewerkers – onder wie leden van de universiteitsraad – uitten deze week in een ingezonden brief in deze krant hun ontevredenheid over het voornemen van het bestuur. 'Het gebruik van slimme camera's en surveillance-technologie in universiteiten ondermijnt de academische waarden van vrijheid en autonomie', schrijven ze (zie pagina 12). Ook waarschuwen ze voor *function creep*: het risico dat de geavanceerde functies in de loop der tijd toch ingezet worden. 'Zoals het ufrb zelf toegaf, zou de functionaliteit van de camera's in de toekomst door het universiteitsbestuur kunnen worden uitgebreid als men dat zou willen. In dat geval heeft men onmiddellijk de beschikking over honderden krachtige AI-gestuurde minicomputers met 3D-camera's die kunnen volgen waar studenten en personeel lopen, welk geslacht zij hebben en zelfs waar zij kijken.'

Volgens het bestuur is de universiteit niet in het bezit van de software om de geavanceerde functies te gebruiken. Er zijn ook maatregelen genomen zodat er niet zomaar aan privacyniveau's gesleuteld kan worden, vertelt vicevoorzitter Martijn Ridderbos. 'De sensoren zijn gekoppeld aan ons beveiligde netwerk. Alleen ict-beheerders hebben toegang tot dit netwerk. De leverancier heeft vanzelfsprekend toegang tot de informatie van de sensoren maar kan geen wijzigingen aanbrengen in het universitaire netwerk.'

'Op het doen van aanpassingen in de privacy-instellingen door medewerkers van de universiteit zit het vier-ogen-principe. De masterkey ligt bij de leverancier. Niemand van de universiteit kan buiten de leverancier om aanpassingen doen in de privacy-instellingen van de sensor. Dat hebben we helemaal uit elkaar getrokken. Zij mogen geen aanpassingen doen die wij niet willen, en wij kunnen niet de dingen die zij kunnen. Je kunt het alleen samen doen en daar moet besluitvorming aan voorafgaan.'

De gebrekkige beveiliging van de camera's is ook opgelapt, vertelt Ridderbos. *Mare* schreef eind 2021 dat de onbeveiligde inlogpagina van de camera's via Google vindbaar was, waar het versleutelde wachtwoord makkelijk te vinden

was, inclusief (verouderde) sleutel. De pentesten bevestigden de veiligheidsproblemen. Ridderbos: 'We hebben firewall-instellingen doorgevoerd, om inbreuk van buitenaf tegen te gaan. De verbinding tussen de sensor en de beheermodule zijn nu ook versleuteld. Het dashboard met de cijfers is alleen maar toegankelijk voor bepaalde collega's en daar zit weer *multi-factor authentication* op. We hebben ook alle softwareupdates van de fabrikant doorgevoerd. De communicatie tussen de sensors en de server is extra beveiligd en we hebben werkspraken gemaakt met de leveranciers hoe we omgaan met updates. En belangrijk is dat we jaarlijks de veiligheid gaan auditen, onder andere met een pentest.'

Eén risico valt niet op te lossen, maar dat neemt de universiteit voor lief: de camera's worden 's nachts niet uitgezet, omdat dan het hele netwerk van de stroom gehaald moet worden. Dat betekent dat de apparaten buiten openingstijden data verzamelen die niet nodig zijn. In vrijwel lege gebouwen is dan ook vast te stellen waar de paar aanwezigen – zoals beveiligers en schoonmakers – zich bevinden.

Volgens de universiteit is dat een laag restrisico, omdat er maar weinig gegevens worden verwerkt. 'In beginsel worden alle (schoonmaak)activiteiten uitgevoerd binnen de openingstijden', zegt woordvoerder Caroline van Overbeeke. 'Bij calamiteiten en incidenten kan toegang verleend worden tot het pand aan bijvoorbeeld politie, brandweer, of schoonmakers. Over het verwerken van gegevens over de aanwezigheid zijn deze personen reeds geïnformeerd vanuit de verplichte registratie voor ontruiming of incidentmeldingen. Daarnaast worden zij zoals alle medewerkers, studenten en bezoekers over de sensoren geïnformeerd door bordjes die opgehangen worden en de communicatie op de website.'

'Teleurstellend, maar ik ben niet verbaasd na onze ervaringen van vorig jaar', zegt Joris Wiebes, een van de studenten die eind vorig jaar protesten organiseerde tegen de camera's. 'Ik vertrouw het niet. Ze kunnen zeggen dat het allemaal in orde is, maar dat zeiden ze toen ook, en dat was gelogen. Ze moeten dan echt transparanter communiceren.' Bijvoorbeeld door de rapporten openbaar te maken? 'Zoiets. Als de problemen zijn opgelost, bewijst het.'

Hij en andere betrokkenen bij eerdere demonstraties hebben overlegd over nieuwe acties. Concrete plannen zijn er nog niet. 'Maar het zou stom zijn om ons hierbij neer te leggen.'

‘We willen onze ruimtes slimmer gebruiken’

Vice-collegevoorzitter Martijn Ridderbos legt uit waarom de slimme camera's volgens hem weer aangezet kunnen worden. 'Dit systeem komt ook niet ons als bestuur ten goede, maar met name de studenten en medewerkers.'

DOOR MARK REID
FOTO TACO VAN DER EB

Waarom kunnen volgens u de camera's weer aan?

'Na de reuring die in 2021 ontstond na de berichtgeving in *Mare* zijn we twee trajecten gestart: een security- en privacy-traject. Qua security kwamen vijf risico's naar voren waar we wat aan hebben gedaan (camera's waren o.a. te benaderen van buitenaf, en niet ingelogde gebruikers konden over een onbeveiligde verbinding instellingen van het apparaat inzien, *red.*). We hebben gecheckt of de maatregelen afdoende waren, en dat bleek zo te zijn. 'In maart 2022 hebben we nog een publieke test gedaan, waarbij we hackers en studenten een laatste inbraakpoging lieten doen. Daaruit bleek dat de security nu gewaarborgd is en dat de problemen die *Mare* had aangekaart zijn opgelost. 'Het privacy-onderzoek heeft langer geduurd, omdat de functionaris gegevensbescherming eerst een rapport schreef vanuit zijn onafhankelijke positie.

Zijn belangrijkste aanbeveling was om een data protection impact assessment (DPIA) uit te voeren. Of eigenlijk: dat we dat al hadden moeten doen. We hebben de DPIA door een onafhankelijke partij laten uitvoeren, en we hebben in onze eigen community experts gevraagd ernaar te kijken en het rapport aan te vullen.'

Wat bleek daaruit?

'Dat een aantal risico's is opgelost. Bij een aantal risico's moet dat nog gebeuren, maar dat doen we voordat we de scanners aanzetten: bijvoorbeeld afspraken maken met de leverancier over de *sensor master key* en geen verdere verwerking van persoonsgegevens. 'Er is een restrisico dat we niet gaan oplossen, laat ik daar ook helder over zijn. Als de gebouwen 's avonds en 's nachts dicht zijn, moet je eigenlijk de scanners uitzetten. Maar dit heeft nogal wat implicaties. Om ze uit te zetten moet de stroom van het netwerk worden gehaald, waarmee ook andere netwerkapparatuur uitgaat. In dat geval is het risico dat de sensoren de kalibratie verliezen of niet automatisch opstarten. En dat betekent bijvoorbeeld dat we ze de volgende dag opnieuw moeten kalibreren, met allerlei mogelijke risico's. 'We laten ze dus 's nachts aanstaan. Dat betekent dat de sensoren personen tellen die 's avonds of 's nachts aanwezig zijn, bijvoorbeeld schoonmakers of beveiligers. Dat restrisico staat in de DPIA aangegeven en is kleiner dan het risico van elke dag de camera's aan- en uitzetten.'

Wat gebeurt er met die nachtelijke gegevens?

'Die gebruiken we niet. We gebruiken de gegevens alleen om te kijken naar stromen van mensen overdag. Het is vanzelfsprekend niet de bedoeling dat wij personen individueel gaan tracken om daarmee maatregelen te nemen.'

Maar het blijft wel mogelijk om die enkele personen 's nachts te volgen, waarmee mensen in precare beroepen nog meer gecontroleerd kunnen worden. Camerabeveiliging mag ook niet zomaar, waarom mag dit wel?

'Dat is de afweging die we maken. Ik snap wat je zegt, maar aan de andere kant is de telling altijd anoniem. En al zou je het willen kun je op basis van de telling niet zeggen dat een bepaald iemand ergens heeft gelopen. Dit instrument is daar niet voor bedoeld en zal ook niet gebruikt worden voor dit soort doeleinden.'

We hebben nu dit systeem om te tellen, maar het kan veel meer. Is het niet veel te uitgebreid?

'Wij willen het gebruiken om drukte in gebouwen te meten. Daar is dit systeem heel goed in. Alle andere mogelijkheden van het systeem zijn afgekoppeld. 'In coronatijd wilden we weten of we onze ruimtes veilig konden gebruiken, nu willen we slimmer omgaan met die ruimtes. We tellen de bezetting al jaren handmatig. Dat is heel arbeidsintensief, duur, en het levert je maar op twee momenten in het jaar informatie op. Dat betekent dat we tussentijds daar niet op kunnen sturen. 'Met name de behoefte van studenten aan studiewerkplekken is heel groot. Met dit systeem kunnen we tussentijds maatregelen nemen om bijvoorbeeld onderwijszalen af te schalen en daar werkplekken van te maken. We kunnen op een technologisch geavanceerde, continue manier stromen in de gebouwen tellen en daarop sturen.'

Maar een simpeler systeem had toch ook kunnen voldoen? Misschien iets minder nauwkeurig, maar wel zonder privacy-risico's?

'Dat is nog maar de vraag. Ik heb het Universitair Facilitair Bedrijf gevraagd naar welke andere systemen ze hebben gekeken. Daaruit bleek dat andere instrumenten, zoals wifi-tracking, ook een groot aantal privacy- en securityproblemen hadden. 'Met het hele pakket aan maatregelen dat we nu nemen vind ik dat de privacy goed geborgd is. Net zo goed, of misschien wel beter dan bij alternatieven, en we kunnen er meer mee meten.'

Hoe komt het dat de universiteit vooraf wel de privacy-problemen van die andere systemen heeft onderkend, maar er bij dit systeem nogal makkelijk, om niet te zeggen laks, mee is omgesprongen?

'Dat zouden niet mijn woorden zijn. Als ik de tijd kon terugdraaien zou ik op een andere manier om zekerheden qua privacy en security hebben gevraagd. Niet alleen voor dit systeem, maar ook voor andere pilots die we doen is de privacy nu beter geborgd en treffen we meer maatregelen. 'Dit zal niet het laatste systeem zijn waarbij privacy en security op gespannen voet staan. Dat is een afweging die we als bestuurders moeten maken: of de voordelen die een technologie met zich meebrengt wel in balans zijn met privacy en security.'

Wat als de universiteitsraad een negatief advies geeft?

'Ik kan dat nu niet zeggen, want we moeten de grondslagen van het advies wegen. Omdat het een gevoelig punt is, willen we dat de gemeenschap via de ict achter het gebruik van dit instrument kan staan. Ik denk wel dat we met alle maatregelen die we nu hebben genomen de optimale omstandigheden hebben om de privacy en security te borgen. 'De mogelijkheden van dit systeem komen ook niet ons als bestuur ten goede, maar met name de studenten en medewerkers, door hen de mogelijkheid te geven onze ruimtes goed te gebruiken. Maar als er een zwaarwegend advies is met een nieuwe grondslag, dan gaan we daar serieus naar kijken. Idealiter zou ik willen dat we het er met elkaar eens over zijn.'

En als er een positief advies komt, wanneer gaan de camera's dan aan?

'Als we 13 februari groen licht krijgen van de ict, dan hebben we nog zeker een maand nodig om een aantal maatregelen te nemen. Dus ik verwacht niet dat ze voor april aangaan.'

Wabi sabi: waarom je nooit je jeugdliefdes opnieuw moet opzoeken

Als derdejaars Japanologen kregen wij bij het college Moderne Literatuur een beroemd essay van Tanizaki Jun'ichirō, bijna Japans eerste Nobelprijslauraat voor de literatuur, te vertalen: *Lof der schaduw* (In'ei raisan). In dit veelgeprezen betoog uit 1933 beschrijft hij een toen al verloren gegane wereld, een land van schaduw, subtiele lichtval en suggestie, waar de esthetische ervaring in het middelpunt stond. Het was de tijd van grootschalige elektrificatie van stad en dorp en alles zag er opeens naakt en anders uit onder het licht van een elektrisch peertje.

Maar in het oude door kaarsen verlichte Japan, dat toch groten-deels uit Tanizaki's literaire verbeelding lijkt te zijn ontsproten en dat aangemoedigd werd door zijn nieuwgevonden obsessie met de klassieke tijd, zijn niet alleen huizen, schuifdeuren, lampen en vrouwen een esthetische ervaring, maar is zelfs de toiletgang dat. Helemaal zeker weet ik het niet, maar *Lof der schaduw* kan wel eens het enige serieuze literaire werk ter wereld zijn dat een hele passage wijdt aan de esthetiek van het toilet (een houten toilet in de vorm van de bloem van een blauwe winde en gevuld met cedertakken is het summum, prachtig om te zien en volledig geluidabsorberend, dixit Tanizaki).

Ik herinner me in 1993 onder de indruk te zijn geweest van Tanizaki's traktaat over de traditionele Japanse schoonheidsleer, over zijn verlangen om schoonheid in verhulling te zien liever dan in onthulling, om het natuurlijke boven het gemaakte te stellen, om zijn bewondering van onvolmaaktheid, vergankelijkheid en imperfectie. En dat alles gegoten in sensueel, beeldend en verleidelijk taalgebruik. Tot ik van de week een boek probeerde te lezen omgeven door zwak kaarslicht en schaduwen en Tanizaki's lofzang op de schaduw me begon te irriteren, omdat mijn ouder geworden ogen niet meer genoeg hebben aan zulk subtiel lichtspel. Dit leidde tot een hoogst ongelukkig voorval: de herlezing van een tekst die ik begin twintig mooi had gevonden.

Een mens moet beter weten dan de liefdes van zijn jeugd weer op te zoeken als de middelbare leeftijd eenmaal een feit is. Geen aanval van nostalgie is dan ook sterk genoeg om me ertoe te nopen een dvd van q&q te kopen, om de lotgevallen van Old Shatterhand en Winnetou te herlezen, of om een pick-upnaald in de groeven van *Dynamite* van Jermaine Jackson te zetten.

Ook *Lof der schaduw* behoorde op een of andere manier tot deze categorie van onaantastbaren, zo bleek, want toen ik het werk herlas, bleef er inderdaad niets van over.

Niet helemaal niets, wellicht, want Tanizaki's taalgebruik was nog steeds sensueel en beeldend en verleidelijk de lezer. Maar de rest van het essay zag ik nu met andere ogen – naast meer licht bleken die ook andere dingen te hebben gemist. Het terloopse racisme is nu onverteerbaar – het gemak waarmee de wereld wordt ingedeeld in westerlingen en oosterlingen die worden geboren met bepaalde onveranderlijke kenmerken verbaast anno 2023. Zijn seksisme evenzeer. Een eventuele dekolonisering van het curriculum zou dan ook prima met *Lof der schaduw* kunnen beginnen.

Maar wat me het meest trof was hoezeer de tijd het doek had weggetrokken van de tegelijkertijd schitterende en welhaast pijnlijke manier waarop Tanizaki de Japanse cultuur wist te exotiseren en onder het mom van esthetische ervaringen een onherroepelijke scheiding aanbracht tussen Japanner en westerling. Dat geschiedde elegant en prachtig verwoord: de wijze waarop hij lichtval op het papier in schuifdeuren beschrijft is grandioos. En Tanizaki brengt verhelderende inzichten: het glimmende antieke lakwerk waar Japan beroemd om is, moet er inderdaad beschiedener en indrukwekkender hebben uitgezien onder kaarslicht. Gloeiende kolen als verwarming dragen meer bij aan de esthetiek dan een elektrisch kacheltje. Maar wat me bleef bezighouden was dat dit essay in 1933 geschreven is. Japan had Taiwan en Korea gekolonialiseerd en was Mantsjoerie allang binnengevallen. De staat was steeds militaristischer en fascistischer geworden. Wellicht is het je terugtrekken in de ervaring van een verloren gegane esthetiek dan een ontsnapping aan een kelige werkelijkheid. Maar het gevoel bekroopt me dat die ook door Tanizaki als typisch Japans geroemde esthetische concepten van *mono no aware* (gevoeligheid voor de vergankelijkheid van alles) en *wabi sabi* (niets blijft, niets is af, niets is perfect) toch vooral slechts in een zelfopgelegd vacuum van kunstmatigheid kunnen bestaan.

Ik had wellicht niet aan mijn irritatie moeten toegeven en *Lof der schaduw* niet moeten herlezen. Tegelijkertijd apprecieer ik de ironie dat ook voor dit – nog steeds in hoog aanzien staande – traktaat lijkt te gelden dat niets blijft, niets af is en niets perfect is. Al is het de vraag of dat ook maar iets bijdraagt aan de schoonheid ervan.

Niet bevestigd? Dan geen tentamen

Studenten die hun deelname aan tentamens niet op tijd bevestigen in MyStudymap worden vanaf maart geweigerd. 'Dit gaat tot veel frustratie leiden.'

DOOR **SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK**

MyStudymap is een nieuw inschrijfsysteem voor vakken en tentamens dat sinds dit academisch jaar universiteitsbreed in gebruik is genomen. Om aan een tentamen te kunnen deelnemen, moeten studenten nadat ze zich hebben ingeschreven, ook nog uiterlijk tien dagen van tevoren hun deelname bevestigen. Wie dat niet doet, wordt automatisch uitgeschreven.

Tot nu toe was de universiteit coulant als studenten bij een tentamen kwamen maar hun deelname niet bleken te hebben bevestigd. Maar dat gaat veranderen, merkte raadslid Adriaan Rademaker op in de raadsvergadering van Geesteswetenschappen. "Ik

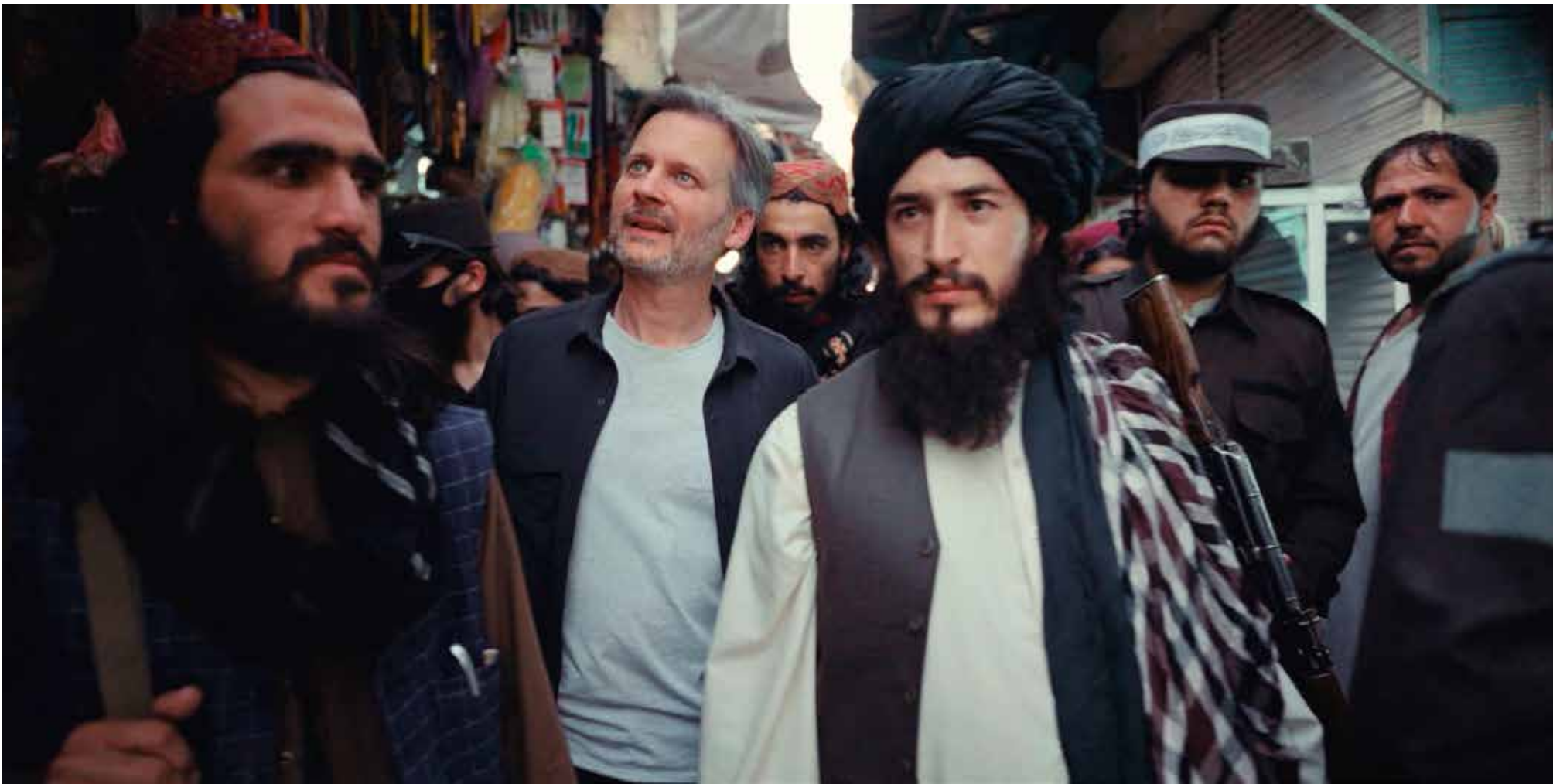
maak me zorgen over een mail die is rondgestuurd aan de opleidingsvoorzitters, waarin werd aangekondigd dat vanaf maart vrij streng zal worden toegezien op het zich op correcte wijze inschrijven door studenten voor tentamens en herkansingen. Ik voorzie dat dat grote druk gaat opleveren bij onderwijsadministraties en andere zwaarbelaste onderdelen van Onderwijs- en Studentzaken. En ik ben bang dat het tot veel frustratie bij studenten gaat leiden.'

'De zorg is bekend', reageerde bestuurslid Jeroen Touwen. Hij zei in het Onderwijsberaad te hebben geopperd om het inschrijven voor tentamens te vervangen voor een systeem waarbij studenten het alleen hoeven te melden als ze niet aan een tentamen deelnemen. 'Maar daar kreeg ik de handen niet voor op elkaar. Alle andere faculteiten zien er geen problemen in. Studenten zijn intelligente, zelf nadenkende, verantwoordelijkheidsnemende wezens die als ze een tentamen willen doen de moeite kunnen nemen om zich daarvoor aan te melden. Vooralnsg schaffen we die maatregel dus niet af.'

Dat betekent dat docenten vanaf de toetsweek in maart studenten kunnen weigeren als zij hun deelname niet op tijd hebben bevestigd. 'Het plan was eigenlijk om al voor de kerstvakantie strenger te worden', zei Touwen. 'Docenten staan niet te trappelen om studenten weg te sturen.' Volgens hem is het van

belang om te weten hoe veel studenten naar de tentamens komen.' Je moet surveillanten inhuren, een zaal huren, laptops regelen: dat kost heel veel geld.' Raadslid Jan Sleutels gaf echter aan dat het bevestigen van tentamendeelname niet altijd goed lijkt te gaan. 'Ik was laatst bij een tentamen waar ruim vijfhonderd studenten aan meededen, waarvan ongeveer zestig er niet waren ingeschreven. Toen ik hen vroeg naar de reden, bleek het om volstrekt onverwachte problemen te gaan, zoals inlog- en registratieproblemen bij MyStudymap. Dat is ongeveer tien procent. Dat is de omvang van het probleem.'

In november zeiden twee raadsleden van de faculteit Geesteswetenschappen ook al dat in sommige gevallen inschrijfproblemen de oorzaak zouden zijn. 'Als dat speelt, laten we hen natuurlijk allemaal het tentamen maken', reageerde Touwen. 'We gaan geen mensen wegsturen als onze systemen niet werken.' Sleutels: 'Ik ben er niet van overtuigd dat het systeem waterdicht is.' Die visie kreeg bijval van andere raadsleden.

Onze man in een vergeten land

Voor zijn nieuwe serie *Onze man bij de Taliban* verbleef Thomas Erdbrink drie maanden in Afghanistan. 'Als de journalisten weg zijn, begint het verhaal pas.'

DOOR VINCENT BONGERS

BEELD DENNIS KERSTEN/VPRO

'We zijn bang dat ze onze school sluiten', zegt een meisje tijdens een scheikundeles op een illegale school, ergens verstoort in Kabul, tegen de Leidse journalist Thomas Erdbrink (46). 'We zijn bang dat de Taliban op een dag hier in de deuropening verschijnen.' Hun ouders zijn elke dag weer doodsbang aan de meisjes naar de school gaan. Toch gaan ze, want 'studeren is de enige hoop die we nog hebben'.

'Ze weten dat vrouwen veel sterker zijn dan de Taliban en dat vinden ze angstaanjagend', vult een klasgenoot aan. 'Ik wil rechter worden, en zal die droom nooit loslaten.'

'De strijdbaarheid van die meiden is supercool', zegt Erdrink over de scène in zijn nieuwe programma *Onze man bij de Taliban* voor de vPRO. Zondag presenteert hij samen met regisseur Roel van Broekhoven de serie in Paard in Den Haag.

Een deel van de scholieren droeg een mondkapje waardoor ze niet herkenbaar waren. Maar anderen deden dat niet. Ik laat me niet door die gasten van de Taliban intimideren, was hun houding.

'Het ergste is dat ze uiteindelijk toch hebben verloren. De Taliban sloot de school.'

De school was een computerinstituut, maar in plaats van computercursussen werd er stiekem een regulier curriculum gedraaid, legt hij uit. 'Toen kwam de oekaze van de Taliban om al het onderwijs voor meisjes boven de twaalf te schrappen, en sneuvelde ook het instituut.'

Minder gevaarlijk

Erdbrink, ooit begonnen bij het *Leidsch Dagblad*, was jarenlang correspondent voor *The New York Times* in Iran. Ook maakte hij voor de VPRO de serie *Onze man in Teheran*, die werd onderscheiden met de Nipkow-schijf. In 2019 werd zijn werkvergunning door de Iraanse over-

heid ingetrokken en vertrok hij uiteindelijk bij de *Times*. Plots zat hij dus werkeloos op de bank in zijn huis in Teheran. Daar zag hij op de televisie het chaotische vertrek van het laatste Amerikaanse militaire vliegtuig uit Kabul waarbij wanhopige Afghanen zich tevergeefs vastklemden aan het landingsgestel van het toestel, en uiteindelijk omlaag stortten.

Hij wilde verslag doen van de eerste dagen van het Talibanbewind, een regime dat na twintig jaar weer de macht had gegrepen. 'Er waren nauwelijks nog journalisten. Juist als die weg zijn, begint het verhaal pas.' Het was toen nog betrekkelijk eenvoudig om Afghanistan in te komen en er te werken. 'Op de ambassade in Den Haag zaten nog vertegenwoordigers van de vorige regering die het totaal niet eens zijn met de Taliban. Het enige wat ze nog deden was visa leveren.'

Zonder problemen vloog de crew via Dubai naar Kabul. 'Je liet je paspoort en visum zien en dat was het. Het is nu een stuk minder gevaarlijk in Afghanistan dan toen de Amerikanen er nog waren. Toen pleegden de Taliban constant aanslagen en werden er op grote schaal droneaanvallen door de Verenigde Staten uitgevoerd.' Volgende stap: een busje huren.

we hebben wel wat verduisterende folie op de ramen geplakt zodat niet iedereen zomaar naar binnen kon kijken. Toen zijn we begonnen, en drie maanden gebleven."

Heel veel mannen met geweren

Vier witte mannen vielen natuurlijk enorm op in Kabul. "Iedereen ziet dat je er bent. Dat kun je dan ook maar beter omarmen. We hebben secess gedraaid met tachtig mensen om ons heen. Natuurlijk zou het kunnen dat iemand die doorgedraaid is door de oorlog je wel verschietsen. Maar als je zo gaat denken, kom je nergens."

‘Die meisjes spelen met hun leven, maar ze hebben ook niets meer te verliezen’

Op een bepaald moment liep hij met 25 zwaarbewappende Talibanstrijders over de markt. “Dat is voor jullie veiligheid, want er worden nog steeds aanslagen gepleegd”, was hun uitleg. “Dat deden jullie juist toch”, antwoordde ik. “Ja, maar nu zijn het anderen”, kreeg ik als reactie. Het idee van veiligheid van de Taliban is: heel veel mannen met geweren. Dat kun je zo mooi laten zien.”

Vaak konden de programmamakers echter zonder begeleiding op pad. “We waren daar in een periode dat de Taliban nog niet helemaal wisten welke koers ze gingen varen. De veiligheidsdienst is daar al niet heel erg geraffineerd, maar het was ook niet helemaal duidelijk waar ze op moest letten, dat scheelt ook wel. Ik denk niet dat ons hebben gevolgd.”

Pijnlijk

Het zijn vooral de geïnterviewden die gevaar lopen. ‘Ik belde de directrice van de illegale school en zei: “Ik wil niet dat jullie in de problemen raken. Dit komt wel allemaal op tv en het internet.” “Ik wil dat jullie komen”, gaf zij als antwoord. “We willen dit laten zien. Als we dit verhaal niet vertellen, komt het nergens aan bod.” Ze spelen met hun leven, maar ze hebben ook niets meer te verliezen. Dat is het pijnlijke.’ Ondanks het sluiten van de school denkt Erdbrink dat

de meisjes en vrouwen zich zullen blijven verzetten. ‘Mijn gevoel is dat het de Taliban niet gaat lukken om hen te breken. In Iran zijn al meer dan veertig jaar extremisten aan de macht en kijk wat daar nu gebeurt. Vrouwen pikken het niet langer.

‘De meiden van de school zijn vijftien, maar laten zich echt niet dwingen om alleen kinderen te baren en thuis de koran te bestuderen. Ik denk dat ze in kleine groepen bij iemand thuis les krijgen, of colleges via internet volgen.’ Erdbrink vindt dat er online klassen moeten worden georganiseerd waarin zij onderwijs kunnen krijgen. ‘Een mooie taak voor de bijvoorbeeld de Universiteit Leiden, lijkt me. We hebben de Afghanen al in de steek gelaten, dat moeten we niet nog een keer doen.’

Er zijn allerlei manieren om informatie digitaal te verspreiden. ‘De Taliban kunnen je wel meppen met een knuppel, maar niet al je mogelijkheden inperken. Het internet kunnen ze niet controleren, daar hebben ze de technologie nog niet voor. Het regime in Afghanistan heeft minder controle op de technologie dan de machthebbers in Iran. In Kabul kun je gewoon porno kijken, in Teheran is dat een stuk lastiger.’

Nooit gelijkheid

Hoewel het beknotten van de vrijheid en rechten van

vrouwen een belangrijk onderwerp is van de reeks, spreekt Erdbrink ook met leden van de Taliban. ‘Ik krijg daar soms kritiek op, maar het is belangrijk om hen aan ook aan het woord te laten. Ik wil weten wat hen drijft. ‘Ik interview bijvoorbeeld een sharia-rechter. Hij zegt dat dat het nu eenmaal de wil van Allah is dat vrouwen minder rechten dan mannen hebben. Er zal nooit sprake van gelijkheid zijn volgens hem. Althans dat geldt voor hun extremistische interpretatie van de islam.’ Opvallend genoeg wil deze man ook het liefst het land verlaten.

‘Hij belt mij om de dag op met de vraag hoe hij naar Nederland kan komen. Iedereen in Afghanistan is bezig met weggaan, tot aan de Taliban toe.

Bommenmaker

‘De man die bommen maakte kwamen we toevallig tegen bij een krater van een berrmbom waar we aan het filmen waren. Ik vroeg hem of hij wel eens iets met explosieven te maken had gehad en zijn reactie was: “Hm-mm, misschien.” Maanden later hebben we hem gebeld en met hem afgesproken.’ Trots legde hij in zijn huis zelfgemaakte bommen op een kleedje voor Erdbrink en vertelt waarom hij aanslagen pleegde.

‘Zijn uitleg was helder: “De Amerikanen vielen ons aan en dit was de enige manier om terug te slaan. Wij heb-

ben namelijk geen drones.”

De vrijwel constante bombardementen hebben grote gevolgen gehad. Naast de doden en gewonden, lijden veel Afghanen aan *shell shock*. In een scène knuffelt een lid van de Taliban een jongetje: het zoontje van zijn broer die omkwam bij een drone-aanval en voor wie hij nu de zorg draagt. Tijdens het gesprek bekennt de man dat hij van plan was zichzelf bij een aanslag op te blazen. Uiteindelijk kwam het daar niet van. ‘Ik ben trots op dat gesprek. Het was een collectief interview, de hele crew droeg veel bij. Deze man werd echt niet op een dag wakker en dacht: “Ik blaas me op voor de islam.” Zo iets ontstaat omdat iemand geen uitweg meer ziet. Het is geen slachtoffer, maar hij komt ook niet zomaar tot zo’n besluit. Eerst is het gewoon een man met een baard, maar hij wordt tijdens het gesprek een echt persoon voor de kijker. En ook al ben je het totaal niet met hem eens, het grotere verhaal van het land ga je er wel beter door begrijpen.’

Onze man bij de Taliban. Première in Paard in Den Haag met Q&A, zondag 22 januari om 19.00 uur, €17,50. Diezelfde avond is de eerste aflevering te zien op NPO 2, 20.20 uur

Ondertussen in Iran

‘Het is een heel emotioneel onderwerp voor mij’, zegt Thomas Erdbrink over de protesten in Iran. ‘Vrienden en vriendinnen gaan de bak in. Mensen die ik al twintig jaar ken, zijn opgesloten. ‘Mijn werkvergunning is in 2019 ingetrokken. Ik mocht niets doen in Iran. Dat is frustrerend, zeker als je ziet wat er allemaal aan de hand is. Van de constante protesten krijg ik heel veel mee, maar ik kan er geen verslag van doen. ‘Nadat mijn vergunning was geschrapt, was ik tot januari 2022 Northern Europe bureau chief bij The New York Times. Mijn vrouw Newsha (Tavakolian, red.) is fotograaf en heeft veel internationale opdrachten. Als ik in Zweden was, was zij net vrij. En als ik vrij was, dan moest zij weer ergens heen. ‘Dat was gewoon heel ingewikkeld. Ik miste haar erg en besloot dan ook om ontslag te nemen. Ik koos voor mijn gezin: mijn vrouw, de kat en ik. We wonen in Leiden, maar gaan nog vaak naar Teheran. ‘Dat werd best heel gek gevonden, want werken voor de NYT is een job for life. Maar ik vond het allemaal heel corporate. Je wordt journalist om met mensen te praten en verhalen te maken. Ik had meer het gevoel dat ik een manager bij Ahold was. Stoppen was best lastig, want daardoor kwam ik financieel in de penarie. Maar er komt wel weer wat langs, anders ga ik wel op straat dansen voor geld.’

Hoe de witte blik alles bepaalde

Het is een opmerkelijke eer, schrijft **Mounir Samuel** over zijn optreden op het symposium over diversiteit aan zijn oude universiteit. Voor *Mare* blik hij terug op de studententijd waarvan hij alle herinneringen had gewist. ‘Ik voelde me vooral niet thuis.’

FOTO: MARC DE HAAN

‘De boterbriefjes van de pvdA’, zo werden we genoemd. Wij, daarmee doel ik op de zeven à acht studenten van kleur die mijn leerjaar politicologe rijk was. Ik had heel mijn leven uitsluitend in witte klassen gezeten en kende niemand die zelfs maar overwoog om op de pvdA te stemmen. Maar zodra ik mijn eerste proefcollege volgde, waren de kaarten geschud en dat bleven ze, drie jaar bachelor en de hele tweejarige master lang. We zaten stevast op de eerste rij, rechts voor in de collegezaal. Op één na woonde niemand van ons op kamers. Niet uit vrije wil overigens. Ik hospiteerde 29 keer, om telkens te worden afgewezen. Het kostte me bakken met tijd én geld. Meestal moest ik uren overbruggen, duur buiten de deur eten om uiteindelijk ’s avonds laat binnen no time weer op straat te staan. Opvallend genoeg eindigde ik telkens met dezelfde treurige gezichten in de afvalpoel. Gezichten van kleur. We keken elkaar aan, maar zeiden niets.

Op den duur wilde ik weten waarom ik iedere keer bij voorbaat was afgewezen. ‘We zoeken blond’, werd er zonder pardon gezegd. Zo kwamen hospiteren en discriminatie voor mij aan elkaar gelijk te staan. Soort zoekt soort, of beter gezegd: corpsballen zoeken ‘geile chicks’. Het moge duidelijk zijn dat ik daar om vele redenen niet toe werd gerekend.

Contact met witte studenten was er niet of nauwelijks, behalve wanneer dat voor een opdracht strikt noodzakelijk was. Vriendschappen werden gevormd op basis van studentenverenging, maar in mijn bankje was daar niemand lid van. We hadden er de tijd niet voor, moesten hard werken om onze eigen studie te bekostigen maar voelden ons vooral niet thuis in het Leidse studentenleven. Mijn medestudenten bralden en brulden erop los en wisten ons haarfijn duidelijk te maken dat we er slechts zaten om het diversiteitsquotum te vervullen. En dat deden we dan ook, met vlag en wimpel. De ergernis. Als ik denk aan mijn studententijd ervaar ik een groot zwart gat. Ik heb letterlijk alle herinneringen gewist. De stof herinner ik me, een enkel boeiend college, maar dat was het dan ook. Ik werd gepest, door studenten én bepaalde docenten. Ervoer geen enkele steun in mijn ernstige visuele beperking. Putte me eindeloos uit om met mijn acht procent zicht me door de readers

en studieboeken te wringen en alle spss-opdrachten te doen die ik simpelweg niet zien kon. Maakte een coming-out mee die op pijnlijke stilte en veel onbegrip kon rekenen. Was een man die door iedereen voor vrouw werd aangezien (en als zodanig werd behandeld). En zo kan ik nog wel even doorgaan.

Maar het belangrijkste was: ik was de enige uitgesproken christen op 150 studenten. Wat daarvan de gevolgen waren, werd me bij het eerste proefcollege al duidelijk. Het ging over Thomas Hobbes. ‘God is dood’, scandeerde de professor om vervolgens een lang relaas te houden over de rationele calculerende mens die alles zou doen uit eigen gewin – ja, zelfs een behulpzame daad. ‘Maar hoe zit het met naastenliefde dan?’ wilde ik verbouwereerd weten. ‘Ah, zie hier, een laatste van de uitstervende soort die christen heet!’ riep de professor terwijl hij in de overvolle collegezaal zijn vinger naar me richtte. ‘Nou, daar helpen we je wel vanaf.’

Het antwoord was luid gelach. Vanaf die dag was ik dus dat. Die christen. En dat zou ik weten ook. Zelfs de studiebegeleider wist me te vertellen dat ‘ik zo’n succesvolle academische carrière zou kunnen hebben als ik nou geen christen was’.

Vandaag ben ik de hoofdspreker op het symposium over diversiteit en inclusie. Het is een opmerkelijke eer, die redelijk wat emotie losmaakt. In de tien jaar dat ik afgestudeerd ben, verzorgde ik gastcolleges en trainingen op vrijwel iedere universiteit en hogeschool van Nederland en België. Maar mijn eigen universiteit wist me nooit te vinden. Over mijn ervaringen sprak of schreef ik nooit, tot nu dan. Zij het met wroeging. Deze christen heeft namelijk altijd geleerd om z’n andere wang toe te keren. Hoewel het hier individuele ervaringen en persoonlijke observaties betreft, doen alle bovenstaande voorbeelden er wel toe. Diversiteit en inclusie beginnen en eindigen niet met de hoeveelheid ogenschijnlijke verscheidenheid in de collegezaal. Dit is echter een pijnlijk ééndimensionaal identitair denken dat mensen tot doelgroepen en diversiteitsvinkjes maakt. Daarbij lijkt de representatie met de enorme hoeveelheid internationale studenten wel goed te zitten (al behoren de meesten van hen ook tot een zeer geringe geprivilegieerde minderheidsgroep van hun respectievelijke samenleving).

Ik heb weinig met de termen op. Echte diversiteit en inclusie bewegen over drie assen. Ten eerste het studentenleven buiten de muren: het hardnekkige diplomisme, seksisme en racisme in de Leidse studentencultuur; homo- en transhaat ook. Gelet op het aantal studenten zouden er namelijk veel meer ‘uit de kast’ moeten zijn. Feitelijk zou iedereen een coming-out moeten maken: namelijk dat we allemaal meervoudige identiteiten hebben en dat die tegelijk weinig tot niets zeggen over wie en wat we zijn. Want zonder de impact en het effect van bepaalde identiteiten te ontkennen, staat tegenover iedere identiteit die ik heb eenzelfde of andere identiteit en zeggen al die identiteiten uiteindelijk niets over expertise, karakter, drijfveren, interesses, levensbeschouwing, politieke overtuiging, persoonlijke ervaringen en al dat meer.

Ten tweede de academische cultuur zelf. De mate van toegankelijkheid voor personen met een (meervoudige) beperking. Een taal die personen een gelijkwaardige startpositie in het gesprek geeft. Het stoppen met vinkjes zetten die mensen tot token of diversiteitsvinkje maken. Alertheid op de dominante masculiene heteronormatieve cisgender norm. Bestrijden van pesten in én buiten de klas.

En ten derde gaat het om het instituut en het curriculum zelf. De universiteit moet rekenschap afleggen over haar

‘Ik hospiteerde 29 keer, werd zonder pardon afgewezen en hoorde: “We zoeken blond”’

Opening van het academisch jaar in de Pieterskerk, 2018

koloniale geschiedenis en instandhouding van eurocentrische en Angelsaksische denkwijze (te beginnen bij de wereldkaart en definities als ‘Midden-Oosten’ en ‘het Oosten’). In mijn hele studietijd kreeg ik maar één vrouwelijke filosoof gepresenteerd; Hannah Arendt (en dat geeft op zichzelf ook weer te denken). De menselijke geschiedenis begon in het oude Griekenland. Het enige echte economische model was die van het liberaal-kapitalisme. De sociologische en antropologische definities van de ‘ander’ werden bepaald door de witte blik. De universiteit pretendeert onbevooroordeelde academische onderzoekers af te leveren. Niet is minder waar. Het produceert kopietjes van de rationele a(nti)religieuze liberale homo economicus. Of die nu zwart is of wit, cisgender vrouw is of trans man, homo- of heteroseksueel, een (meervoudige) beperking heeft of valide is, moslim is of atheïst – de aangeleerde wetenschappelijke toets, gedachtegoed en bestuursapparaat zijn dezelfde. En dat terwijl het overduidelijk is dat de huidige menselijke progressie tot totale destructie leidt; van het klimaat, het ecosysteem, het dierenrijk en ten slotte de mens zelf die in de kwetsbaar gemaakte delen van de wereld nu al in grote aantallen sterft. We moeten onze vaste waarheden bevragen en wel heel

snel. Het is daarom tijd voor wat ik radicale ‘diversvaardigheid’ noem. Dat wil zeggen: het vermogen te leven, werken en creëren in een dynamische (studie)omgeving waarin zo veel mogelijk uiteenlopende perspectieven, levensbeschouwingen, leefstijlen, beleavingswerelden en persoonlijke ervaringen samen worden gebracht en met elkaar acteren. Met minder dan dit reproduceert de universiteit dezelfde oude systemen die aan de grondslag liggen van de totale vernietiging van mens en planeet – met of zonder diversiteit.

Mounir Samuel (1989) studeerde o.a. politicologie en *International Relations & Diplomacy* aan de Universiteit Leiden en uc San Diego. Hij is oud-columnist van *Mare* en auteur van dertien boeken waaronder *Jona zonder Walvis*: een profetie voor Nederland. Begin februari verschijnt zijn nieuwste boek *Je mag ook niets meer zeggen: een nieuwe taal voor een nieuwe tijd* (Uitgeverij Nieuw Amsterdam)

D&I Symposium, Language, inclusion and belonging. Donderdag 19 januari, ECC Leiden, Haagse Schouwweg 10, 10:00 - 15:00 u. Livestream via leidenuniv.nl

UNIVERSITAIRE VERKIEZINGEN 2023

1 TIJDSHEMA VERKIEZINGEN

Het volgende tijdschema is opgesteld voor de reguliere verkiezingen van de:

- studentengeleding van de Universiteitsraad
- personeelsgeleding van alle Faculteitsraden
- studentengeleding van alle Faculteitsraden
- studentenraad LUMC.
- dienstraden

20 maart	Peildatum en vaststelling kiezersregisters
21 en 22 maart	Kandidaatstelling tot uiterlijk woensdag 22 maart, 16.00, inzage kiezersregisters en indienen verzoeken tot verbetering kiezersregisters bij het betreffende stembureau
23 maart	Besluiten stembureaus inzake kandidaatstelling en verzoeken tot verbetering kiezersregisters (beroep mogelijk van 24 tot 29 maart; beslissing op beroep 30 maart-4 april)
24 en 27 maart	Herstel van verzuimen kandidaatstelling
28 maart	Beslissing stembureaus herstel van verzuimen kandidaatstelling (beroep mogelijk op 29 maart-3 april; beslissing op beroep 4-7 april)
17 april	Opening verkiezingen (07.00 uur); verzenden elektronische oproepen;
20 april	Sluiting stemming (16.00 uur)
21 april	Uitslag stemming (beroep mogelijk van 24 april tot en met 28 april; beslissing op beroep 1 t/m 4 mei)

2 WIE IS KIESGERECHTIGD

Kiesgerechtigd is iedereen die op 20 maart (de peildatum) krachtens een aanstelling bij de Universiteit Leiden werkzaam is in een van de onderdelen waar verkiezingen worden gehouden en iedereen die op die datum als student – dus niet als extraneus of gaststudent- staat ingeschreven. Deze groep behoort dus in het kiezersregister te zijn opgenomen.

Van 21 en 22 maart liggen de kiezersregisters ter inzage bij de stembureaus en kunnen ook verzoeken tot verbetering worden ingediend. De inzagetermijn is twee dagen. Student-assistenten oefenen hun kiesrecht in beginsel uit in de geleding van de studenten. Andere studenten in dienst van de universiteit oefenen hun kiesrecht uit in de geleding van het personeel. Personen in dienst van NWO, FOM of daarmee vergelijkbare organisaties en werkzaam bij de Universiteit zijn ook kiesgerechtigd; zij worden wel aangeraden bij de ter inzagelegging van de kiezersregisters te controleren of zij daarin ook zijn opgenomen.

U kunt uzelf ervan overtuigen dat u in het kiezersregister bent opgenomen door op 21 en 22 maart 2022 een verzoek te sturen naar het betreffende stembureau langs te gaan; u kunt op deze dagen ook een verzoek tot verbetering van het kiezersregister indienen. De verzoeken dienen per uMail of ULCN-account (werkmail) te worden ingediend.

3. KANDIDAATSTELLING

Indien u belangstelling heeft voor een actieve rol in de medezeggenschap kunt u zich op dinsdag 21 en woensdag 22 maart 2023 kandidaatstellen. De formulieren daarvoor zijn on-line verkrijgbaar op www.universiteitleiden.nl/verkiezingen. De kandidaatstellingstermijn is twee dagen (In verband met de gevolgen van de corona-uitbraak was de termijn voor de kandidaatstelling de voorgaande jaren langer). Op 23 maart maken de stembureaus hun beslissingen ten aanzien van de ingediende kandidaatstellingen bekend. Mochten er verzuimen zijn geconstateerd die kunnen worden hersteld - zoals het ontbreken van voldoende handtekeningen van kiesgerechtigden die de kandidaatstelling ondersteunen - dan is daartoe volgens bovenstaand schema gelegenheid.

4. BEROEP

Indien u het niet eens bent met een beslissing van een stembureau met betrekking tot de kandidaatstelling of de verbetering van het kiezersregister, dan kunt u daartegen beroep aantekenen volgens bovenstaand schema bij de kamer voor de verkiezingen van de Commissie voor de beroep- en bezwaarschriften (secretariaat-JZ@bb.leidenuniv.nl).

Ook tegen beslissingen met betrekking tot het herstel van verzuimen in de kandidaatstelling kan volgens bovenstaand schema bij de kamer voor de verkiezingen beroep worden aangetekend.

5. STEMMEN VIA INTERNET

Let op! De periode waarin gestemd kan worden is vier dagen!

De verkiezingen gaan volledig via het internet. Om te kunnen stemmen dient u gebruik te maken van uw ULCN account. Vanaf 17 april (7.00 uur) kunt u met dit account inloggen op de verkiezingsapplicatie. U kunt tot uiterlijk 20 april 2023 (16.00 uur) uw stem uitbrengen. Stemmen kan vanaf elk device met internetaansluiting.

6. STEMBUREAUS

De verkiezingen worden georganiseerd door verschillende stembureaus, zie www.universiteitleiden.nl/verkiezingen. Voor verdere inlichtingen kunt u zich richten tot het Centraal Stembureau.

André Kuipers: ‘Ik heb hoogtevrees’

‘Je bent verhuizer, loodgieter en proefkonijn ineen’, zegt astronaut André Kuipers over de 204 dagen die hij doorbracht in de ruimte. ‘Er zal een kolonisatie van Mars plaatsvinden.’

DOOR PIM BAKX
FOTO ESA

‘Ik ben hier vandaag met mijn kleinzoon voor de derde keer’, zegt een bezoeker als de Leidse Stadsgehoorzaal volstroomt met ouders, opa’s, oma’s en kinderen. Zijn kleinzoon, gekleed in een donkerblauwe ruimte-overall staat te springen op zijn klapstoeltje. Dan verduistert de ruimte, schijnt er alleen nog licht uit de geïmproviseerde sterrenhemel aan het plafond en een groot scherm op het podium. Een diepe quizmasterstem telt af: ‘3...2...1... Ruimtevaart!’ Iedereen klappt, joelt en juicht als Kuipers zwaaiend het podium op loopt. ‘Lang bleef het een fantasie’, begint hij zijn ruim twee uur durende theatercollege. ‘Maar op 12 april 1961 schrijft Yuri Gagarin geschiedenis door als eerste mens een baan om de aarde te maken’, zegt hij terwijl hij beeldmateriaal van de voorbereidingen voor zijn eigen ruimtereizen laat zien. ‘Er ontstaan allerlei tradities. Je gaat in een bus naar de lanceertoren, en ja, dan...’

Het publiek schiet in de lach als er een foto verschijnt van Kuipers en collega’s in hun ruimtepak, plassend tegen het achterwiel. Zo ging het ook in 1961. ‘Yuri Gagarin had een volle blaas. Dus de bus stopte nog voor de lancering en hij plaste tegen het wiel.’ Elke mannelijke astronaut zet dat gebruik sindsdien voort. Het krappe liftje waarmee hij naar het bovenste deel van de raket werd getakeld was de eerste uitdaging. ‘Ik heb hoogtevrees’, bekent hij. Kuipers dook op zijn twaalfde al in de sciencefictionboekjes die hij van zijn oma kreeg. Dat hij de tweede Nederlander zou worden die de ruimte in werd geschoten, na Wubbo Ockels, had hij niet voorzien. ‘Als het er eenmaal op aankomt, ben je wel bang. Niet vanwege de lancering zelf, maar bang dat het alsnog niet doorgaat’, zegt hij. ‘Omdat je decennia-lang naar dat ene moment hebt toegeleefd.’ Kuipers verbleef in 2004 elf dagen in het internationaal ruimtestation ISS, dat in 1978 is gebouwd, bekostigd en bemand door de Verenigde Staten, Canada, Brazilië Europa, Rusland en Japan. ‘Een prachtig voorbeeld van internationale samenwerking’, aldus Kuipers. Vijftien bijgebouwde modules later is het ruimtestation ondertussen zo groot als een voetbalveld. ‘Het draait om ons heen op een hoogte van 400 kilometer, en heeft een snelheid van 28.000 kilometer per uur, dus acht kilometer per seconde’, legt hij uit. ‘Het is de snelheid die het moeilijk maakt om er te komen.’ In 2011 verbleef hij er 193 dagen. ‘Vrijdagavond was altijd *movie night*’, zegt hij. ‘En de gezamenlijke etentjes zijn heel belangrijk.’ Hij laat een filmpje zien waarin een hapje blikvoer door het schip zweeft, terwijl hij het met een vork uit de lucht probeert te vissen. ‘Onder en boven bestaat niet meer. We leren allemaal dat het niet mag, maar astronauten spelen graag met eten.’ Het grootste deel van de tijd aan boord van het ISS wordt besteed aan werkzaamheden: twee uur sporten per dag

om spier- en botverlies tegen te gaan, onderhoud, reparaties, het koppelen van ruimteschepen, pr-werkzaamheden, schoonmaken en het doen van experimenten. ‘Eigenlijk ben je verhuizer, loodgieter en proefkonijn ineen. Je bent de handen en ogen van de mensen beneden.’ De bemanning slaapt tegelijkertijd op een gestandaardiseerde tijd, of doet in ieder geval een poging daartoe. ‘Ik gebruikte de tijd om te slapen ook om naar buiten te kijken, het is geweldig wat je allemaal kan zien.’ Wel merkte Kuipers, die ook ambassadeur is van Wereldnatuurfonds, vanuit de ruimte de gevolgen van klimaatverandering. ‘Je ziet dat bossen verdwijnen, hoe lucht- en lichtvervuiling boven de grote steden toeneemt.’ Volgens hem kan ruimtetechnologie ook bijdragen aan oplossingen. ‘De spionagesatellieten zijn bij veel mensen bekend. Maar je hebt bijvoorbeeld ook satellieten die ziekten in gewassen opsporen, de zeespiegelstijging en dijkverzakkingen meten en illegale vuilstort en olielozingen waarnemen.’ Tegelijkertijd koestert hij de stille hoop dat er ooit (sporen van) buitenaards leven wordt gevonden. ‘Er zijn meer sterren dan zandkorrels op onze aarde, en om al die sterren draaien planeten. Dus de kans daarop is enorm. Op Mars heeft misschien leven bestaan. We zijn al decennia bezig om bemenste missies naar Mars voor te bereiden. De omstandigheden zijn er vijandig, dus het is complex, maar er wordt hard gewerkt. Het zal geleidelijk gaan, maar uiteindelijk zal er een soort kolonisatie plaatsvinden. ‘In eerste instantie willen we kijken of we leven kunnen ontdekken, maar het heeft ook een meer filosofische reden. Diersoorten die maar op één plek leven, zoals bijvoorbeeld gorilla’s en orang-oetans, zijn heel kwetsbaar. Maar als je overal kunt leven, zoals kakkerlakken, ratten en mensen- sorry voor de vergelijking – dan ben je als soort heel stabiel. We zullen ons moeten kunnen verspreiden door het heelal.’

Onrust over gedeelde werkplekken en kleine boekenkasten

Het Leiden Institute for Area Studies (LIAS) maakt zich grote zorgen om de verhuizing naar Cluster Zuid van de Humanities Campus, blijkt uit een enquête onder medewerkers. ‘Ik ben bang dat er actie komt.’

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK

Het is de bedoeling dat Cluster Zuid - nu nog de gebouwen Van Eyckhof en Van Wijkplaats - begin 2024 wordt opgeleverd. Dan verhuizen onder meer het faculteitsbestuur en faculteitsbureau, LIAS, Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde en het African Studies Centre daarheen. Maar veel LIAS-medewerkers zijn verre van enthousiast met de indeling van de kamers, blijkt uit een enquête die door de adviesraad is verspreid. ‘Ze zijn ruw opgewekt door de werkelijkheid’, zei raadslid Nicole van Os in de faculteitsraadsvergadering, waar ze een presentatie gaf over de uitkomst van de enquête. Grootste bezwaren: het delen van kamers en de beperkte ruimte voor boekenkasten. De uitkomsten van de enquête zijn ingezien door Mare. 97 medewerkers reageerden. Volgens Van Os bestaat het instituut uit 113 fte. ‘Dat is dus een behoorlijk hoge respons.’ Veel werknemers vrezen voor de gevolgen van het delen van een werkruimte. Zo zijn ze bang dat ze zich minder goed op hun werk kunnen concentreren en dat dat ten koste gaat van hun prestaties. Ook verwachten ze schroom te voelen om op de kamer te belten of online meetings te houden wanneer er een collega op de kamer zit, omdat ze die dan storen. Daarnaast zijn er problemen met privacy en vertrouwelijkheid. ‘Er zijn mensen die met behoorlijk gevoelig materiaal werken en zij vinden het problematisch als ze een kamer met iemand moeten delen’, aldus Van Os. Om die redenen verwachten velen minder naar de universiteit te komen dan ze nu doen, wat mogelijk schadelijk is voor de community building. ‘Terwijl juist dat als een heel belangrijk element wordt genoemd door de universiteit. Maar dat wordt misschien dus alleen maar minder.’ Ook het gebrek aan boekenkasten is een groot punt van zorg. ‘Veel medewerkers hebben een heel grote verzameling boeken op hun kamer, maar in de nieuwe kamers hebben ze daar nauwelijks ruimte voor’, zegt Van Os. ‘Die boeken zijn zo belangrijk omdat ze vaak de enige bron van onderzoek zijn en veel mensen willen die dan ook binnen handbereik hebben. Het zijn ook vaak unieke boeken die niet beschikbaar zijn in de UB of online. Maar thuis hebben ze vaak maar heel beperkte ruimte, dus daar neerzetten kan ook niet.’ Volgens Van Os zijn de medewerkers ‘heel erg bezorgd’ over wat de veranderingen gaan be-

tekenen en hoe daarmee wordt omgegaan. ‘Als werkgever wil je voor je werknemers toch omstandigheden creëren om minimaal goed, maar liever nog optimaal te presteren. Ik ben bang dat er actie komt vanuit de werknemers als hier vanuit het bestuur geen oplossingen voor worden gevonden.’ Decaan Mark Rutgers zei de zorgen te begrijpen en herkennen. ‘En ja, er is kans dat de community zal veranderen. Maar we krijgen een mooi, nieuw en duurzaam gebouw, we hebben gekozen voor een goede werkomgeving die niet ten koste gaat van de staf. In een afgetrapt gebouw zitten lijkt me geen goede keuze en ook niet milieutechnisch verantwoord.’ Volgens de decaan is het kiezen of delen: of inschikken, of minder mensen. ‘Het alternatief is dat er actie wordt gevoerd en dat je mensen moet ontslaan om zo meer ruimte te creëren. Maar de mensen die overblijven moeten dan wel hun werk gaan doen.’ Het zal deels ook een kwestie zijn van wennen, zei Rutgers: ‘Geesteswetenschappers gebruiken meer boeken, maar we creëren wel voorzieningen, zoals afsluitbare boekenkasten, waar ze hun boeken kunnen neerzetten. Ik denk dat we een optimale situatie creëren.’ Bovendien vindt hij het ‘onverkoopbaar’ dat kamers regelmatig leeg staan. ‘Loop maar eens door de gebouwen. We gooien ontzettend veel geld over de plank aan elektriciteit, verwarming en vierkante meters. Maar ik realiseer me dat het pijn doet op een aantal plekken. We zullen moeten wennen aan kamers delen.’ Van Os: ‘Je kunt ook aan de medewerkers vragen waarom die kamers leeg staan. Mensen geven college, gaan naar de bibliotheek, hebben commissievergaderingen. Ik zit nu ook niet op mijn kamer.’ Volgens haar is er ‘echt een dialoog met de medewerkers nodig om tot een oplossing te komen die voor alle partijen bevredigend is’. Huisvestingsadviseur Elisa Meijer zei de zorgen van het LIAS te kennen. ‘Er zullen veranderingen plaatsvinden, die kunnen we niet wegnemen. Twintig meter lange boekenkasten zijn niet meer de werkelijkheid in 2024. Maar dat er behoefte is aan boekenkasten, dat weten we en daar gaan we oplossingen voor zoeken. Niet altijd in de eigen kamer, maar misschien wel in het gebouw.’ Rutgers: ‘Er is een enorme inzet gepleegd om het zo optimaal mogelijk in te richten. En dat blijft ons streven.’

Waarom de slimme camera's weg moeten

Surveillancetechnologie hoort niet thuis op de universiteit en ondermijnt academische waarden van vrijheid en autonomie. In plaats van de slimme camera's opnieuw aan te zetten moet het bestuur ze verwijderen, betogen negen bezorgde wetenschappers

Op 12 januari onthulde *Mare* dat het college van bestuur van plan is om de slimme camera's die ze heeft aangeschaft voor het monitoren van de bezetting van de collegezalen weer aan te zetten. In het artikel wordt de vice-voorzitter van het bestuur geciteerd die stelt dat de privacy nu gewaarborgd is en dat het bestuur de resterende risico's accepteert.

Het advies van de universiteitsraad wordt belangrijk geacht... tenzij dit negatief is, in welk geval het op de merites zal moeten worden 'gewogen'. Deze schijnbaar geruststellende woorden verhullen het feit dat niets van dit alles is voorgelegd aan degenen die de collegezalen gebruiken, d.w.z. de mensen die zullen worden gecontroleerd, geteld en gesurveilleerd.

Ons kernbezwaar is dit: het gebruik van slimme camera's en surveillancetechnologie in universiteiten ondermijnt de academische waarden van vrijheid en autonomie. Het geeft studenten en personeel de boodschap dat ze niet worden vertrouwd en voortdurend onder toezicht moeten staan.

Vanuit het oogpunt van studenten en personeel kan het gebruik van deze technologieën een afschrikwekkend en onderdrukkend effect hebben. Het versterkt gevoelens van onveiligheid voor iedereen, maar vooral voor degenen die (historisch) het meest kwetsbaar zijn en voor degenen die uit eerste hand ervaring hebben met autoritaire regimes en onderdrukking.

Function creep is ook een reëel gevaar. Surveillancetechnologie wordt aanvankelijk vaak geïnstalleerd met een beperkte functionaliteit, maar uiteindelijk uitgebreid om de technologische mogelijkheden te benutten.

Zoals het Universitair Facilitair Bedrijf zelf toef, zou de functionaliteit van de camera's in de toekomst door het universiteitsbestuur kunnen worden uitgebreid als men dat zou willen. In dat geval heeft men onmiddellijk de beschikking over honderden krachtige AI-gestuurde minicomputers met 3D-camera's die kunnen volgen waar studenten en personeel lopen, welk geslacht zij hebben en zelfs waar

zij kijken. De slogan van Xovis, het bedrijf dat deze camera's maakt, is niet voor niets 'Way more than people counting!' (En dan hebben we het nog niet eens over de zorg dat het systeem gehackt zou kunnen worden, want die risico's worden nu blijkbaar aanvaardbaar geacht).

Toen *Mare* in november 2021 voor het eerst berichtte over de geheimzinnige installatie van honderden slimme camera's en de ernstige gaten in de beveiliging daarvan, was het verzet van studenten en faculteit direct en massaal. Studenten organiseerden protesten en meer dan 1800 mensen ondertekenden een door studenten geïnitieerde petitie waarin werd opgeroepen de camera's weg te halen. Bovendien stuurden 170 medewerkers van de faculteit Sociale Wetenschappen een brandbrief naar decaan Paul Wouters.

De berichtgeving over #Cameragate leidde zelfs tot uitingen van bezorgdheid onder parlementsleden en de toenmalige minister van Onderwijs, Ingrid van Engelshoven, die 'haar wenkbrauwen optrok' bij het nieuws.

In reactie op deze massale onrust zette het college van bestuur de camera's uit en beloofde het de veiligheidsrisico's nader te onderzoeken. Ook beloofde het met de betrokkenen te praten en naar de bezwaren te luisteren. Het eerste is nu gebeurd en het bestuur acht de resterende veiligheids- en privacybezwaren expliciet acceptabel.

Een echt gesprek met de vele betrokkenen heeft echter niet plaatsgevonden. Er is een symposium gehouden onder de titel: 'Technologie en privacy: vertrouwen of wantrouwen?', maar dat symposium ging slechts zijdelings over de slimme camera's. Het was in ieder geval geen brede raadpleging van de academische gemeenschap. In de loop van de afgelopen anderhalf jaar was er geen breder debat over de wenselijkheid van het gebruik van dergelijke invasieve surveillancetechnologie aan de Universiteit Leiden.

De bestuursstrategie om een onpopulaire beslissing uit te stellen totdat de onrust is weggeëbd, is uiterst cynisch en ondemocratisch.

Het bestuur besloot om de camera's uit te zetten onder druk van massaal verzet. Nu raffen ze het proces van overleg af.

Naar verwachting stemt de universiteitsraad al op 30 januari over de kwestie, met twee weken later een besluit in het college van bestuur. Afgelopen september zei de Leidse universiteitswoordvoerder Caroline van Overbeeke dat het niet alleen gaat om de juridische aspecten van de privacywetgeving, maar ook om de privacy zoals die door studenten en medewerkers wordt ervaren. Het handelen van het college ondermijnt dit sentiment.

Deze overhaaste poging om de camera's weer aan te zetten laat zien - net zo goed als de rampzalige uitrol van deze camera's in 2021 - dat surveillancetechnologieën vaak worden geïmplementeerd zonder voldoende inbreng of toestemming van de gemeenschap die ze moeten

Protest bij het Lipsius tegen de slimme camera's, november 2021. Foto Taco van der Eb

'De strategie om de beslissing uit te stellen totdat de onrust is weggeëbd, is cynisch en ondemocratisch'

surveilleren. Het installeren van slimme camera-systemen en surveillancetechnologie in universiteiten zonder de geïnformeerde toestemming van de gemeenschap geeft blijk van een complete minachting voor de privacy en autonomie van studenten en personeel.

Dit gebrek aan transparantie en overleg maakt duidelijk dat het college van bestuur geen waarde hecht aan de meningen en zorgen van de bredere universitaire gemeenschap. Studenten en personeel, die het meest te maken zullen krijgen met het gebruik van deze technologieën, zouden degenen moeten zijn die de beslissing nemen over het al dan niet invoeren ervan.

Het college van bestuur heeft nog altijd *niet* fundamenteel aangetoond dat dit top-of-the-line slimme camera-systeem met een overdaad aan functionaliteiten noodzakelijk en propor-

tioneel is. Dit systeem installeren met als enige doel mensen te tellen is alsof je een Ferrari koopt om de boodschappen te doen. Waarom niet een eenvoudiger systeem aanschaffen dat deze functionaliteiten niet heeft? Ook al worden bepaalde opties in eerste instantie niet aangezet, hun enorme potentieel maakt deel uit van het pakket. De universiteit zou in plaats van deze camera's moeten kiezen voor *privacy by design*.

Als gemeenschap keuren wij het gebruik van slimme camera-systemen en surveillancetechnologieën af. Wij roepen de universiteitsraad op om samen met ons het gebruik ervan op de universiteit af te wijzen. Slimme camera's zijn, om de woorden van Kamerlid Peter Kwint te gebruiken, 'een oplossing op zoek naar een probleem'. De camera's zijn onverenigbaar met de academische waarden van vrijheid en

autonomie en ondermijnen ons recht op privacy. Ze maken een farce van het motto 'Praesidium Libertatis' van de Universiteit Leiden. In plaats daarvan moeten we werken aan een cultuur van vertrouwen en respect en een studeer- en werkomgeving waarin studenten en personeel zich vrij voelen om zich te uiten en een open dialoog aan te gaan zonder angst om gecontroleerd te worden. Haal ze weg!

Alex Brandsen, Remco Breuker, Leila Demarest, Petr Kopecky, Andrew Littlejohn, Hilde van Meegdenburg, Francesco Ragazzi, Tom Theuns en Elmer Veldkamp zijn verbonden aan de faculteiten Geesteswetenschappen en Sociale Wetenschappen

Hoe onze trots kon afnemen? Ik heb wel een idee

Het college van bestuur vroeg zich onlangs af waarom medewerkers zich minder betrokken voelen bij de universiteit. **David Henley** weet hoe dat komt.

Vlak voor de kerst kreeg ik, zoals alle medewerkers, een Universitaire Nieuwsbrief in de inbox met bovenaan een stukje van het college van bestuur over de resultaten van de Personeelsmonitor. Hierin vragen de bestuursleden, naar aanleiding van gegevens die erop wijzen 'dat de trots op onze organisatie is afgenomen en dat medewerkers zich minder betrokken voelen bij de universiteit', zich onschuldig af: 'Hoe kan dat, waar heeft het mee te maken?'

Nooit eerder voelde ik mij genoodzaakt om op een artikel uit de universitaire nieuwsbrief te reageren. Maar deze retorische vraag vereiste van mij een onmiddellijke reactie, die ik vervolgens naar de redactie van nieuwsbrief stuurde. Geen tegenreactie of ontvangstbevestiging van die kant ontvangen hebbende, neem ik nu graag de vrijheid de inhoud van mijn bericht via *Mare* openbaar te maken:

Bij de wetenschappelijk staf van de faculteit Geesteswetenschappen lijken de belangrijkste redenen voor de dalende trots en minder betrokkenheid in ieder geval evident. De grimmige sfeer rond de kwestie huisvesting in de nieuwe Humanities Campus wordt goed weergegeven in de *Mare*-artikelen van Joost Augusteijn ('Waarom ik uit de Stuurgroep Humanities Campus stapte', 30 september 2021), Remco Breuker ('Hoe onze geesteswetenschappen willens en wetens worden gesloopt', 21 april 2022; 'Tegen de student als melkkoe kan geen medewerker op', 1 december 2022) en een tiental medewerkers van het Instituut Geschiedenis ('Flexwerklekken en gedeelde kamers zijn funest voor onze wetenschap', 14 juli 2021).

De daarin uitgelegde standpunten zijn die van de grote meerderheid van ons. Uit een onlangs door de Advisory Council van het LIAS uitgevoerde enquête bleek bijvoorbeeld dat slechts 8 uit 100 respondenten het huidige verhuizingsplan goedkeuren, terwijl 79 het niet acceptabel vinden.

Voeg hier nog eens bij: het schandaal rond de kwart miljoen euro's aan illegale spionagecamera's die tijdens de pandemie in de collegezalen werden opgehangen, terwijl werkende camera's voor afstandsonderwijs ternaauwernood te vinden waren; de bestuurlijke misrekening ten opzichte van woningcomplex De Sleutels die een deel van de oorzaak vormt van de huidige huisvestingscrisis; het feit dat de ellende van het gedwongen werken op afstand tijdens de pandemie door het bestuur werd aangegrepen als rechtvaardiging voor een eenzijdig besluit om een drastische verslechtering van onze werkfaciliteiten op campus door te drukken midden in een consultatieproces met de medewerkers; en de opeenvolgende reorganisaties van de onderwijsondersteuning en de studiocoördinatie die het werk van de opleidingsbesturen en commissies bemoeilijken en waarover de staf zelf nooit geraadpleegd maar slechts geïnformeerd wordt. Voldoende redenen dus tot ontevredenheid en een gevoel van afstand onder de docenten en onderzoekers die de kerntaken van de universiteit - onderwijs en onderzoek - uitvoeren, en wiens belangen en meningen steeds meer genegeerd worden door hun collega's bij bestuur, bedrijfsvoering en huisvesting, wiens taak het zou moeten zijn om hun werk optimaal te ondersteunen en te faciliteren.

David Henley is professor Contemporaine Indonesië Studies

In de voorstelling *Isotopia* ontsnappen twee geliefden aan een wereld die ten onder gaat aan chaos. Maar de door technologie gedreven samenleving waarin ze belanden, is ook problematisch. 'Hoeveel van onze vrijheid willen we inleveren voor onze veiligheid?'

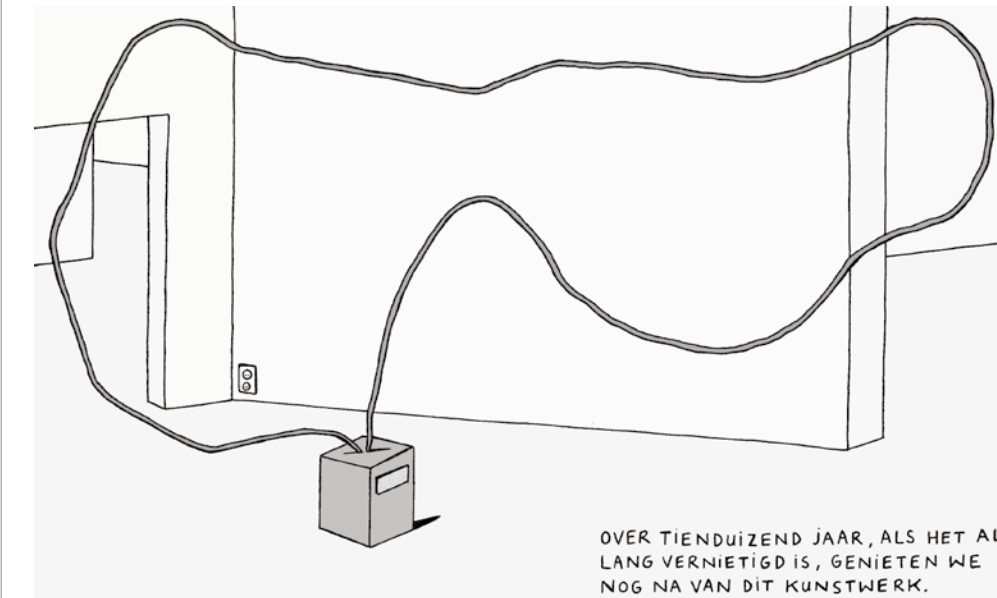
DOOR VINCENT BONGERS
FOTO SANNE PEPER

In 2034 speelt het leven zich vooral af in auto's op een grote parkeerplaats. Mensen zijn massaal hun huis verloren, hypotheek en huren zijn onbetaalbaar geworden. Door deze ongekennde crisis raken geliefden Valerie en Bas, de twee personages in het stuk *Isotopia* dat vrijdag in Theater Ins Blau wordt gespeeld, vrijwel alles kwijt. 'De situatie is hopeloos', vertelt regisseur Lilliane Brakema. 'De wereldeconomie is ingestort. Alles wat ze nog hebben is hun auto, en hun liefde voor elkaar.' Valerie was verpleegkundige, maar werkt nu bij een massagesalon. 'Dat baantje voor twee middagen in de week heeft ze na 54 sollicitaties weten te bemachtigen. Ze kan niet anders want er is geen sociaal vangnet meer. Bas slaagt er niet in om werk te regelen, dus hij is helemaal afhankelijk van haar geld.' Via een klant die Valerie nog kent van toen ze in het academisch ziekenhuis werkte, krijgen ze de kans om aan de anarchie te ontsnappen. 'Je staat nu mannenlijven te masseren, maar ik weet iets beters', zegt hij. Opeen eiland voor de kust waar de auto van Valerie en Bas staat, is een nieuwe stad gebouwd: Isotopia. 'Het bestuur is er superdemocratisch, iedereen beslist mee. De wereld wordt in deze idealistische samenleving steeds veiliger gemaakt. Daar stem-

men de bewoners namelijk zelf voor. Er komen steeds meer camera's. Persoonlijke ratings worden steeds belangrijker.' Alles wat de bevolking doet, wordt opgeslagen. 'Elke bewoner moet je beoordelen, en anderen beoordelen alles wat jij doet. Om niet buiten de boot te vallen, ga je steeds meer leven naar die ratings.' Het lukt de twee geliefden om na een strenge selectieprocedure toegang tot de stad te krijgen. 'In Isotopia stort Bas zich op zijn baan in de IT. Hij is een van de technuten die de wereld veiliger maakt. Hij is heel concreet met die camera's bezig en hoe je systemen kunt koppelen. Valerie is hoofd medicatie in het ziekenhuis, een functie die grote gevolgen gaat hebben voor het paar.' De techniek en de steeds grotere nadruk op surveillance hebben een grote weerslag op hun leven. 'De twee hebben een instinctieve waarachtige liefde voor elkaar. Het wordt echter steeds moeilijker om bij hun gevoel en intuïtie te blijven. De technologie daagt ze steeds verder uit, maakt het lastiger om die liefde vast te houden. Ze gaan steeds meer leven naar wat het systeem van hen vraagt. Hun leven is eigenlijk uitbesteed aan het systeem.' 'Het is een boeiend concept, want je kunt het er bijna niet mee oneens zijn dat de wereld veiliger wordt gemaakt. Als iemand zegt: 'Kom, we gaan de toneelschool veiliger maken', dan denk je: 'Wat een goed idee.' 'Veiliger betalen? Ookeen prima plan. Maar wat voor wereld ben je eigenlijk aan het maken met elkaar als je steeds meer mechanismen inbouwt. Heb je dan nog wel privacy? Is er nog wel ruimte voor gesprekken, of is alles al dichtgeregeld?' *Isotopia* trekt deze ideeën tot in het extreme door. 'Door het steeds veiliger maken van die wereld, geven mensen steeds meer vrijheden op. De voorstelling stelt de vraag: wat is de balans? Hoeveel van onze vrijheid willen we inleveren voor onze veiligheid?'

Een bron van inspiratie voor de voorstelling was het sociaal-kredietstelsel in China waarin de bevolking bepaalde scores krijgt. Als een persoon gedrag vertoont dat de overheid niet bevalt, gaat zijn score omlaag. De consequentie kan zijn dat iemand bijvoorbeeld vervolgens geen hypotheek kan krijgen of een reisbeperking krijgt opgelegd. 'Zou dat ook bij ons doorgevoerd kunnen worden door de overheid? Of zijn we als bevolking zelf al zo'n systeem aan het opzetten? We zijn elkaar in ieder geval al de hele tijd aan het raten. Als ik voor mijn zoon-tje een jas koop op Vinted krijg ik wel vijf reminders of ik alsjeblieft een review wil schrijven over de verkoper. Dan denk ik: 'Jezus, wat moet iedereen toch steeds veel van elkaar weten en wat zijn we elkaar aan het beoordelen.' Een van de uitgangspunten bij het maken van deze voorstelling was dan ook: 'Hoe kijken we over vijftig jaar terug op deze periode? Wat ging er goed en wat niet? Waren we al op weg naar Isotopia en hadden we dat gewoon niet door?' Het idee voor dit thema kwam uit een verrassende hoek. 'Ik zat een documentaire uit 2016 te kijken over Brunhilde Ponsel, de secretaresse van nazi-kopstuk Joseph Goebbels in de Tweede Wereldoorlog. In de film is ze 105 jaar oud en er wordt haar gevraagd waarom zij meewerkte aan het regime. Ze claimt dat ze niets wist van de gruweldaden. Als kijker weet je natuurlijk wat er allemaal is gebeurd en is de gedachte: 'Jij bent enorm fout.' Als je echter hoort waarom zij bepaalde keuzes maakte en waar ze wel en niet over nadacht, denk je: 'Mogelijk had dit mij ook kunnen gebeuren.' 'Misschien moeten we ons over vijftig jaar wel voor iets vreselijks verantwoorden waarvoor we nu onvoldoende oog hebben, bijvoorbeeld waarom alles wat we doen wordt geregistreerd en gefilmd. De eerste zin van het stuk is dan ook: 'Achteraf is het altijd makkelijk praten. Achteraf.' Je voelt in ieder geval dat er iets niet helemaal klopt, zegt Brakema. 'Het is een soort onbehagen. Er is iets mis, maar we weten niet precies wat het is en wat we eraan kunnen doen omdat we allemaal zo'n klein radertje in een groot geheel zijn.'

&Brakema Producties | Het Zuidelijk Toneel, *Isotopia*, Theater Ins Blau, vrijdag 20 januari, 20.30 uur. € 19,50 (studenten € 15,50)

MARETJES

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord, basisonderwijs**, 6 leerlingen groep, 4 t/m 8, waarvan twee met vergoeding. Eén leerling lezen en rekenen, SBO groep 6. **Voortgezet onderwijs:** *Engels, Nederlands, biologie, vmbo basis/kader klas 3. *Biologie, Nederlands, natuurkunde, 2 vmbo. *Nederlands, brugklas havo. *Nederlands, begrijpend lezen, brugklas mavo/havo met vergoeding. *Nederlands, vmbo kader. *En-

gels, brugklas havo/vwo. *Mens en maatschappij, wiskunde, Nederlands, brugklas vmbo-tl. *Engels, 2 havo. *Biologie, 5 havo. **Leiden-Zuid**, *5 leerlingen basisonderwijs. **Voortgezet onderwijs:** *Nederlands, Engels, Wiskunde, brugklas vmbo basis/kader. *Ook hulp gevraagd bij organisatie van de bijles, één of twee middagen per week. Onderwijswinkel Arubapad 2 (Het Gebouw), ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi-commerciële instanties. De prijs voor een Maretje-extra is €23,- incl. btw voor elke vijftigertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., postbus 20, 2040 AA Zandvoort, telefoon 023-571 47 45. E-mail: Zandvoort@bureauvanvliet.com

COLOFON

Mare: Rapenburg 38, 2311 EX Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
Website mareonline.nl
Twitter @weekbladmare
Mastodon @weekbladmare@
mastodon.online
Instagram @weekbladmare
Facebook: Leids Universitair Weekblad
Mare
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 10.000

Hoofdredactie: Frank Provoost
frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Redactie: Vincent Bongers
vbongers@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman

a.s.kloosterman@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.pvan.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Mark Reid
m.a.reid@mare.leidenuniv.nl
Joran Neyen (stagiair)
joranneyen@gmail.com

Medewerkers: Pim Bakx | Emiel
Beinema | Remco Breuker | Josette
Daemen | Omar Ghaly | Olaf Leeuwis |
Maia de Quay

Art direction en vormgeving:
Marcel van den Berg, joostmarcellis.nl

Fotografie: Taco van der Eb | Marc
de Haan

Illustraties: Bas van der Schot |

Bandirah | Silas.Int

Drukwerk: Rodi Rotatiedruk, Broek
op Langedijk

Advertenties: Bureau van Vliet B.V.
Wateringweg 129, 2031 EG Haarlem
Telefoon 023 - 571 47 45 |
E-mail sales@bureauvanvliet.com
<https://bureauvanvliet.com/>
advertentie/Weekblad

Redactieraad: Kutsal Yesilkagit
(voorzitter) | Frank Israel (vice-
voorzitter) | Alexander Pleijter
(secretaris) | Willem van der Does |
Annemarie Drahmann | Nour Eldin
Emara | Rosanne Hertzberger | Zoë
van Litsenburg | Frank Rensen |
Marten Jesse Pot | Hermelijn Smits

LAMME LEIDSE MEMES

‘Het is geweldig om iedereen te zien losgaan’

DOOR JORAN NEYEN
FOTO TACO VAN DER EB

Hoe ben je dj in De Kroeg geworden?

‘Toen ik nog in Rotterdam woonde had ik al aardig wat jaartjes in de horeca gewerkt. Dat vond ik altijd erg leuk, daarom zocht ik toen ik in Leiden ging studeren ook zoiets. Toen ben ik rond gaan koekeloeren en bij de kroeg ‘De Kroeg’ achter de bar terechtgekomen, de plek waar ik toch al vaak kwam voor een drankje. Daarna vertelde ik mijn collega’s dat ik wel eens muziek draai en sindsdien ben ik hier ook dj. ‘Lang geleden begon het als eetcafé. Je kon hier voor tien euro de raarste dingen eten, zoals kreeft of duif. Daarna hebben

ze zich steeds meer op studenten gericht, en sinds het dansgedeelte er tien jaar geleden is bijgekomen is het steeds meer een studentenkroeg geworden. De kroeg De Kroeg bekt ook gewoon lekker.’

Wat is hier de leukste dag van de week?

‘Er zijn twee fases: de borrelfase door de week en de feestfase in het weekend. Als ik dan achter de draaitafel sta, zie ik iedereen losgaan. Dat is geweldig. Maar mijn favoriete dag is toch wel de dinsdag, want dan hebben we Dolle Dinsdag. Je betaalt slechts twee euro voor

een biertje, en als je de barman lief aankijkt komt er misschien zelfs nog een shotje jouw kant op. ‘Je merkt hier dat studenten van verschillende verenigingen het allemaal gezellig met elkaar hebben. Op hun vaste borrelavond komen studentenhuizen en vriendengroepen op dinsdag steeds vaker deze kant op. De sfeer is dan echt fantastisch.’

Wat is je favoriete nummer om te draaien?

‘Maak me Gek’ van Gerard Joling. Het leuke aan dat nummer is dat het enorm uptempo is, maar toch lekker Hollands. Internationale studenten snappen er niks van als ik dat nummer draai, maar ze vinden het toch mooi.’

Wat zou je voor geen goud draaien?

‘Suzan & Freek. Ik heb verder niks tegen die muziek hoor. Ik zou het zelf gewoon nooit opzetten.’

Hoeveel krijg je betaald?

‘Een avondje draaien levert me 125 euro op.’

Wat is het leukste wat je hier hebt meegemaakt?

‘De eerste keer dat ik hier op 3 oktober draaide, zette ik “La La La Leiden” van Jochem Myer op. Iedereen, studenten en Leidenaren, zongen toen met zijn allen mee. Dat was oprecht een heel leuk moment. Je merkte de blijheid van de hele groep en de sfeer was super omdat iedereen toen echt met elkaar was.’

COLUMN | OMAR GHALY

Klappen na een college is tenenkrommend

Wanneer een mens een scriptie moet schrijven vindt hij creatieve manieren om dit zo lang mogelijk uit te stellen. Sommigen gaan thuis schoonmaken en hun kamer opnieuw inrichten, anderen gaan ineens lunchen in te dure broodjeszaken. Soms echter, is een dag zo leeg dat je niets anders kunt bedenken dan... werken aan je scriptie.

Zo ging ik voor de kerstvakantie naar de UB met het idee om toch maar te gaan zitten aan mijn academische magnum opus. Gelukkig trof ik in de UB twee koffiedrinkende dispuutsgenoten. Een van hen was net op weg naar zijn afsluitende college antieke wijsbegeerte. Ik zei hem dat ik tot Megara

en terug zou wandelen om met hem dat college te volgen. Hoefde ik toch weer een dag niet aan mijn scriptie te zitten. Het college verliep zonder verdere bijzonderheden. De echte filosofiestudenten zaten achterin en de à la carte hobbyisten zaten dicht bij de docent en stelden vanaf daar hun vragen. Aangezien dit het laatste college in de reeks was, vonden sommige studenten het nodig om na afloop te applaudiseren. Tenenkrommend vind ik dat geapplaudiseer. Denk maar eens na wanneer je het gepast vindt om te applaudiseren. Dat doe je na een voorstelling in het theater, na een optreden bij het open podium van de school van je nichtje of na een voetbalwedstrijd, wanneer je team heeft gewonnen. Op momenten, kortom, waar het hoort. Je laat je waardering zien voor het optreden van de ander en je plaatst jezelf in een bepaalde verhouding. Jij behoort tot het publiek, degene voor wie je applaudiseert is een performer. Daarom is het gek wanneer mensen klappen na een geslaagde landing van een

vliegtuig. De verhouding klopt niet. Niemand zit in het vliegtuig om de kunsten van de piloot te bewonderen, je zit in het vliegtuig om van A naar B te gaan. Zo zit het ook met docenten. Klappen na het

college impliceert dat je jezelf als lid van een publiek ziet en de docent als performer. Je kijkt naar een soort cabaretier maar dan net wat saaier. Je applaudiseert omdat je hebt gekeken naar een voorstelling of een soort lezing, maar dat is niet zo. Je hebt college gevolgd en dat is fundamenteel iets anders. Een van de meest bijzondere verhoudingen die je tegenkomt in je leven is die van docent tot student. Als student bevind je je in een kwetsbare positie, je wilt je intellectueel ontwikkelen, eigen gedachten gaan formuleren, maar dat gaat niet zomaar. Voor je het weet beland je op een intellectueel dood spoor waarin je gaat geloven in waanideeën als een Matrix of Andrew Tateïaans masculinisme en verschijn je bij *Op1* met te veel gel in je haar. Dan grijpt de docent in, stuurt bij, laat je kennis maken met auteurs en ideeën die wél de moeite waard zijn. Ik heb het voorrecht om een aantal goede docenten te hebben gehad. Overigens bijna exclusief in de setting van een werkgroep met een kleine hoeveelheid deelnemers. Voor geen enkele van hen heb ik geapplaudiseerd. Wél hebben zij mijn leven in positieve zin veranderd, sommige lessen pas ik dagelijks toe, ze hebben mijn denken naar een hoger plan weten te tillen. Dat besef is me dunkt een groter compliment dan een applaus dat een paar seconden duurt en dan weer wegsterft.

Omar Ghalay is student Egyptologie

‘Je kijkt naar een soort cabaretier maar dan net wat saaier’

